

Rikkumismenetluse esimene ring

Komisjon algatab ELTLi artikli 258 alusel rikkumismenetluse, kui ta on arvamisel, et liikmesriik ei täida aluslepingutest tulenevat kohustust. Komisjoni algatatud rikkumismenetlus jaguneb eelmenetluseks ning kohtulikuks menetluseks.

Eelmenetlus

Eelmenetluse eesmärk on anda asjaomasele liikmesriigile ühelt poolt võimalus täita ELi õigusest tulenevad kohustused ja teiselt poolt võimalus kaitsta end komisjoni esitatud väidete vastu. Eelmenetluse esimene etapp on komisjoni ametlik kiri (letter of formal notice), mis sisaldab ülevaadet komisjoni etteheitest ning üleskutset liikmesriigile anda selgitusi. Üldjuhul on liikmesriigil ametlikule kirjale vastamiseks ning selgituste esitamiseks aega kaks kuud.

Pärast liikmesriigi seisukohtade läbivaatamist võib järgneda komisjoni põhjendatud arvamuse (reasoned opinion) esitamine. Põhjendatud arvamuses kutsub komisjon liikmesriiki üles rikkumist kõrvaldama, sätestades selleks üldjuhul kahekuulise tähtaja (põhjendatud arvamuse kättesaamisest alates). Kui liikmesriik ei kõrvalda rikkumist või kui liikmesriik ja komisjon ei jõua rikkumise suhtes ühisele seisukohale, on komisjonil õigus esitada liikmesriigi vastu hagi Euroopa Kohtusse (reference to the Court).

Kui eelmenetluse käigus jõutakse mõlemaid pooli rahuldava tulemuseni ehk leitakse ühine seisukoht, siis rikkumismenetlus selles faasis ka lõpeb. Valdava enamiku seni Eesti vastu algatatud rikkumismenetluse asju on komisjon lõpetanud enne kohtumenetluse faasi jõudmist.

Kohtumenetlus

Lõpliku otsuse selle kohta, kas liikmesriik on ELi õigust rikkunud või mitte, teeb Euroopa Kohus.

ELTLi artikli 258 menetluses saab Euroopa Kohus tuvastada rikkumise olemasolu. Liikmesriigil lasub kohustus kohtuotsusega tuvastatud rikkumine kõrvaldada. Rikkumise kõrvaldamistähtaega kohus liikmesriigile ei sea. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb rikkumine aga kõrvaldada nii kiiresti kui võimalik (vt Euroopa Kohtu otsus [C-169/87](#)).

Alates Lissaboni lepingu jõustumisest on juba selles faasis võimalik, et ELTLi artikli 260 lõike 3 alusel saab liikmesriigile määrata põhisumma (ühekordne) või karistusmakse (päevaträhv iga rikkumise jätkumise päeva eest) tasumise kohustuse, kui ta direktiivis sätestatud kuupäevaks ei täida seadusandlikus menetluses vastuvõetud direktiivi ülevõtmise meetmetest teatamise kohustust.

Kriteeriumid, mida komisjon kasutab karistusmakse kindlaksmääramisel, on kirjeldatud komisjoni teatistes „Rahalised karistused rikkumismenetluses“, mis käsitleb nii ELTLi artikli 260 lõike 2 kohaldamist, kui ka ELTLi artikli 260 lõike 3 kohaldamist. Samuti kasutab samu kriteeriume oma väljakujunenud praktikas ka Euroopa Kohus (vt näiteks Euroopa Kohtu otsused [C-543/17](#) ja [C-628/18](#)). Põhimõtteliselt on nendeks hindamiskriteeriumideks rikkumise raskusaste, kestus ja vajadus tagada

karistuse hoiatav mõju. Rikkumise raskusaste sõltub asjassepuutuva liidu õigusnormi olulisusest ja selle täitmata jätmise tagajärgedest avalikele ja erahuvidele (Euroopa Kohtu otsus [C-550/18](#)). Euroopa Kohtul ei ole kohustust esitada karistusmakse arvutamise üksikasju (Euroopa Kohtu otsus [C-241/11](#)). Samuti võib ta summa suuruse määramisel tugineda ex aequo et bono hinnangule kohtuasja asjaoludele (vt Euroopa Kohtu otsus [C-628/18](#)).

Karistusmakse päevamäära arvutamiseks korrutatakse baassumma kõigepealt raskuskoefitsiendiga ja kestuskoefitsiendiga ja seejärel liikmesriigi maksevõimet arvessevõtva teguriga n. Täpsemad baassumma ning tegur n määrad vaatab komisjon regulaarselt üle ning avaldab ELTs. Karistusmakse tasumise kohustus tekib, kui kohtuotsuse tegemise ajaks ei ole direktiiv üle võetud. Põhisumma võib määrata aga ka juhul, kui põhjendatud arvamusele vastamise ajaks ei ole direktiiv üle võetud. Trahvide vältimiseks tuleb direktiivid üle võtta õigel ajal, hiljemalt aga põhjendatud arvamusele vastamise tähtajaks.

ELTLi artikli 260 lõike 3 alusel tehtud lahendites selgitas Euroopa Kohus, et selles sättes sisalduva korra kehtestamise eesmärk ei ole ainult motiveerida liikmesriike võimalikult kiiresti lõpetama kohustuste rikkumist, mis sellise meetme puudumisel võiks jääda püsima, vaid samuti lihtsustada ja kiirendada nende rahaliste sanktsioonide määramise menetlust, mis puudutavad seadusandliku menetluse kohaselt vastuvõetud direktiivi ülevõtmise riigisisese meetmest teatamise kohustuse rikkumist.

See säte ühelt poolt võimaldab tagada komisjonile antud õigused liidu õiguse tõhusa kohaldamise tagamiseks ning kaitsta kaitseõigusi ja menetluslikku seisundit, mis liikmesriikidel on ELTL artikli 258 ja ELTL artikli 260 lõike 2 koostoimes, ning teiselt poolt annab Euroopa Kohtule pädevuse teostada oma kohtufunktsiooni, milleks on üheainsa menetluse raames hinnangu andmine sellele, kas asjassepuutuv liikmesriik on täitnud oma teatamisega seotud kohustusi, ning vajadusel hinnata tuvastatud kohustuste rikkumise raskust ja määrata rahaline sanktsioon, mida Euroopa Kohus peab konkreetse juhtumi asjaoludel kõige sobivamaks (Vt Euroopa Kohtu otsus [C-543/17](#)).

Valitsuskabineti 16. juuni 2011. a kokkuleppe kohaselt tuleb direktiivi ülevõtmise hilinemise eest Euroopa Liidu Kohtu poolt määratud trahv katta ülevõtmise eest vastutavate ministeeriumide eelarvest. Vabariigi Valitsus võib vähendada ministeeriumi eelarvest makstavat summat.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 23.10.2024